

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
pol leta	3 " 20 "
četrt leta	1 " 70 "
mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
pol leta	3 " 80 "
četrt leta	2 " — "
sec	— " 70 "

SLOVENE C.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiakuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

1. 9.

V Celovcu v sredo 31. januarja 1866.

Tečaj II.

Dobra politika — dobre finance.

(Dalje).

Ostaja nam še bravecem svojim pokazati finančno postavbo za l. 1866. Gotovo pa jim najbolj vstrezamo, če jim podamo bolj obširno razpravo, ki jo je priobčil česki „Narod“ o finančnih izmišljajah ali bolje sleparijah. „Narod“ piše:

„Bivši finančni m. pl. g. Plener imel je pravo, ko je trdil, da pridejo državni dohodki z državnimi stroški v ravnotežje le pri dobrih političnih napravah, ali z drugimi besedami, da se vprašanje finančno rešilo bode le z vprašanjem političnim. Mi priznavamo, da smo tega moža iz srca pomilovali ves čas njegovega uradovanja, da mu pa zdaj prav radi želimo sladke počitek po tolikih skrbih in prizadevah. Biti fin. ministru pod Šmerlingom ni bila nobena šala, — mogoče pa je bilo to le takemu možu, kakor je bil Plener, ki je služiti začel prav od konca in je potem stopal pri birokratični mašini od stopinje do stopinje kvišku, možu, pravimo, ki ni poznal drugega cilja in konca, kakor službo svojo, in ki je bil prav za prav le — vtelesena služba. Saj drugače ne moremo razumeti, kako se je Plener tako dolgo vzdržati mogel v svojem uradu pri tako slabih političnih napravah. To je bilo samo mogoče takej natori, kakor je njegova, in udanosti njegove v službo. Teh dveh lastnosti je pač potreba pri takih številkah, pri taki žalostni resničnosti, pri tolikih tožbah in pritožbah, ki so prihajale na dan zoper čedalje večje siromaštvo, zraven pa tudi, da bi minister pokazal v svojem fin. proračunu, kako izvrstno je stanje naših financ za časov Šmerlingove ustave in kako da še vedno velja prislovica političnim eksperimentom ali poskušnjam ugodna, ta namreč, da se bogastvu Avstrije ne pride do dna, da je nepotekljivo, prislovica, zaradi ktere je rajni Bach osrečeval cesarstvo z izgledno birokracijo in postavil državo na bodake.

Le pogledajte, ali g. Plener ni v resnici tega izpeljal; kajti njegovi finančni proračuni bili so vselej preizvrstni. Ali kako? Izmišljevali so se novi davki, stari pa so rasti kakor gobe, rastle v takej meri, da jej ni najti primera v zgodovini financ. Sedanji fin. minister grof Lariš pač ni tak mojster, kakor je bil g. Plener, zakaj komej je le-ta sedanji vladi hrbet obrnil, jelo se je koj hujšati stanje naših financ: vlada si mora izposojati denar za visoke odstotke! Plenerjev bankin deficit od 8 milijonov je poskočil naenkrat na 40 milijonov, davkov neposrednih in posrednih dobilo se je 23 mil. manj kakor lani, nasproti pa so se državni stroški letos t. j. l. 1865 za 8 mil. povečali.

Kako je to? Je li bil res poprejšnji minister tak mojster in sedanji taka reva, ali pa morda zec v kakem drugem grmu tiči?

Kdor si je vzel čas in prebral vsaj posnetek iz sporočila fin. ministra grofa Lariša na Njih Veličanstvo, ta je gotovo brž spoznal, zakaj da je tako in nič drugače.

Da jo prav po domače povemo, rečemo tako le: Vsa politika gospoda Šmerlinga bila je gola izmišljaja, zato se je tudi finančna politika staviti morala na golih izmišljajah. Drugačne so bile številke na pa-

pirju, drugačne v djanju ali resnici! Kakor je bil širji državni zbor laž ne pravičar, ravno tako lažjivo so bili pa tudi dohodki v finančnem proračunu (budget); kakor je bil grozno velik razloček med gledališčem pred škotskimi vrati in med pravim zastopništvom cele države, ravno tako velik je bil tudi razloček med ugodnimi številkami in strašno finančno resničnostjo. Izmišljaja je bila Šmerlingova sistema, treba je tudi bilo izmišljave v številkah, drugači bi se ne bila mogla ona pokazati kot dobra politična naprava. Da je bilo tako, vedeli smo mi sicer že poprej, ali veseli nas, da potrja to našo misel tudi sedanja vlada in sicer z neovrčljivimi številkami; vlada, ktera je zavrgla izmišljave v politiki zavrgla jih tudi v financah; vlada, ktera stopa po svobodnem potu k poravnanju državopravnih razmer ter nam odkritosrečno in resnično govori o finančnem stanju celega cesarstva. Od tod prihaja tedaj ta velik razloček med letošnjim Lariševim in lanskim Plenerjevim finančnim proračunom, od tod razloček med resničnim letošnjim deficitom od 40 milijonov in med lanskim izmišljenim od samih 8 milijonov.

Zares, vsakdo ni temu kos, kakor je bil g. Plener! Neizrečeno veliko truda in porzovanja moral je prestati, da je skoval iz 80 milijonov, ki jih je lanskega leta v resnici primanjkovalo, samo malenkost od 8 milijonov deficit. Glejte, dajal je v zastavo marsiktere tekoče dobičke in premakljivo blago, kakor dela to naš sosed „bolni mož“, ter je živil državo z zalogami in zastavami, kakor se živi sirotej, ki je semtertje prisljen pošiljati svoje reči v zastavnico (Versatzamt). In vendar ni bilo ne sluha ne duha po teh založenih in zastavljenih rečeh med državnimi dolgovi, ko so enkrat po takem potu pridobljeni denarji zopet pošli! S takimi pripomočki je g. Plener delal in res zmanjšal pravi 80 milijonov deficit na malenkost od 8 milijonov! Tako so bili postavljeni dohodki v 14 mesečni dobi l. 1864 za 33 milijonov više nego so bili v resnici, in leta 1865 dobilo se je 18 milijonov manj dohodkov, kakor pa jih je bil g. Plener v svojem proračunu postavil. In tako je v dveh letih samo za 51 milijonov dohodkov več na papirju stalo, kakor pa jih je bilo v resnici. Ravno taka se je godila z zalogami in zastavami, katerih g. Plener v proračunu še omenil ni pa so vendar znašale v dveh letih okoli 24 milijonov.

Pri vsem tem pa moramo vendarle g. Plenerju hvaležni biti; kajti on nam je s svojimi čudnimi in neprijetnimi opravi v djanju pokazal dobroto in izvrstnost Šmerlingovih političnih naprav!

Sedanjemu fin. ministru pa ni treba z izmišljavami braniti političnih naprav sedanje vlade; zatorej je pa tudi lahko pred celo Evropo izrekel: Davki so tako visoki, da presega moči teh, ki jih plačujejo. Zadnja potreba je že torej znižati jih. Sila potrebno je sicer, da se znižajo vsi davki, ali za sedaj se to more le zgoditi pri hišnem in zemljiščnem (davku) za 4 mil. 600.000 gld. To naj bo narodom zacljuba, da sedanja vlada v resnici želi čedalje bolj polajšati silno težo davkov. Tako govori sedanje ministerstvo po fin. ministru grofu Larišu, in čeravno to, kar se je znižalo, re šteje mnogo, vendar

bo vsem tistim po volji, kateri so prepričani, da se zastarelo in globoko vkoreninjeno zlo ne da naenkrat odpraviti.

Sedanjemu fin. ministru ni treba staviti samo za parado v svoj proračun visokih zneskov pri davkih, ne zdi se mu potrebno trditi, da se je pomnožilo naše blagostanje, ker se je nekaj mčila (žajfe), sladkorja in kave več porabilo, kakor v poprejšnjih letih. Nasproti pa je dal on dosedanjej finančnej politiki pravo ime ter rekel, „da je bila sekira za drevo davke noseče.“ On pravi na dalje: „Jaz imam posebno dolžnost podpirati s svojega stajališča najbolj ko je mogoče ministra kupčijskih zadev, da bi se kupčija opomogla in zboljšala, da bi se obrtnija in poljedelstvo zboljšalo, da bi se delale in popravljale ceste in dobili drugi, novi pripomočki medsebojnega občenja; dolžnost mi je, zbužati združevanje in bolj gledati na opravičene tirjatve narodnega gospodarstva, kot na čisto denarne koristi, kjer koli le to dopušča stanje naših financ.“ Minister ni hotel zmanjšati resničnega deficita s tem, da si je izmišlil, da so državna in kronina posestva za celih 30 milijonov prodana, temuč postavil je v svoj proračun 15 milijonov s tem pristavkom, da bode le ta posestva, ako bi se prodali ne mogla, v najem dal. Tu pa, kar se tiče državnih in kroninih gozdov ali lesov, nismo z g. ministrom enih misli; kajti gozdi v privatnih rokah bi se iz gole dobičkarije in deželam v veliko škodo preveč iztrebili; podpirali bi pa to, da se prodajo vsa gorska (rudarska) in obrtnijska posestva, ktera, dosedaj državi v škodo, bodo potem v privatnih rokah gotovo kaj dobička donasala in se izplačevala. Pogledimo v Lariševem proračunu splošne dohodke iz teh posestev, ki so cenjeni nekaj nad 27 milijonov in donasajo državi le malo čez en milijon čistega dobička, med tem ko stroški za izdelovanje celih 26,047.007 gld. znašajo. Že je gotovo zadnji čas, da se uprava pri gorništvu čisto vsa spremeni in se čisti dohodki najbolj ko je mogoče povečajo.

Sploh pa nam je proračun za l. 1866 dobro upanje dal, ker je letošnji deficit od 40 milijonov na pol manjši od lanskega, ki je v resnici 80 milijonov znašal. Vsi davki in drugi državni dohodki so v letošnjem proračunu po nesrečnih nasledkih l. 1864 niže postavljeni in za 8,371.934 gld. manjši, kakor v proračunu lanskega leta. Tu sem spada znižanje hišnega in zemljiščnega davka, ki znaša v vsem skupaj 4,623.150 gld., dalje znižanje poštne za pisma 1,400.000 gld. manj od lani, znesek od državnih posestev, ki so letos na prodaj, stavljen je za celih 18 milijonov niže, kakor v lanskem proračunu. Slednjič se ima letos vsaj do konca l. 1866 narodnej banki plačati dolg, ki znaša 35 milijonov gld.

Če bi tega dolga ne bilo in bi se ne bili davki in poština za pisma znižali, bili bi že letos državni dohodki večji kakor državni stroški, in doživeli bi bili že letos ravnotežje v financah, t. j. da so dohodki s stroški v enaki meri.

(Dalje pride)

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele notranje-avstrijske.

Na Dunaju. ▽Δ (Dualistični in centralistični veter, — narodna ravnopravnost na Češkem. — novi advokati po Slovenskem.) Vigred se bliža, vigredi so pa rade burje ne samo po naravi, temuč tudi na političnem svetu. Znamnja imamo, da se tudi tu nekaj pripravlja. Madjarski dualisti in nemški centralisti so si kaj prijazni, in gre govorica, ktera se je tudi že brala po novinah, da merijo vsi na Belcredija. Vsem je on tern v peti! Nasprotuje madjarskim in nemškim prenapetnostem, zatorej le po njem, — to je teh gospodov vsa politiška modrost. Knez Esterhazy menda dela na cesarskem dvoru, Šmerling — Laser — Bachovci pa po novinah. Kar sem že enkrat pisal, ni šala; ti gospodje in njih stranka, ki šteje posebno med uradniki svojih prijatlov, napravljajo si nov „dispositionsfond“, iz ktere ga bi kermili svoje časnike. In takih stradalcev je dosti, vzlasti tukaj na Dunaju, ki hodijo s trebuhom za kruhom! Kar pa je te nemške presiljence ravno te dni iz ognja spravilo, je postava zastran narodne ravnopravnosti na Češkem. Nemci nočejo na nobeno vižo drugih jezikov se učiti, — vse pa se mora nemškega učiti, da nemški uradniki dobijo povsod svoj kruh in svojo službo. Vsi Nemci, terdijo ti rogovileži, bodejo se morali počestiti („verwenzeln“), češ, češki učenci se bodejo učili po gimnazijah in realkah nemškega, nemški pa češkega jezika. To jim je preveč; narodna ravnopravnost jim je le to, da imajo vsi nenemški narodi dolžnost učiti se nemškega jezika in naserkati se nemške kulture. Takim ljudem Belcredi ni po volji storil in morebiti da bodo, kakor so lani protili in žugali, celo „Bundestag“ — nemško zvezo — na pomoč poklicali. Pa zavoljo teh veternic — naj grof Belcredi mirno spi; pridobil si je državni minister s to postavo serca vseh Slovanov in Romanov, pa tudi serca vseh Nemcev in Madjarov, kateri imajo oči in serce za potrebe avstrijskih narodov in za pravico, ktera je podlaga vsake države: *Justitia regnorum fundamentum!* — Grof Belcredi pa je pokazal, da ni volje le samo Čehom v resnici dati tolikokrat obljubljene narodne ravnopravnosti, — pokazal je ravno te dni, da je volje dati jo tudi nam Slovincem. Imenovalo je ministerstvo nove advokate za slovenske okraje. Verjemite mi, da za Velikovec ni bil na prvo mesto postavljen naš slavni rodoljub dr. Val. Pavlič, temveč nek nemškutarsk doktorčič iz Maribora, in imel je ta gospodič res veliko upanja, kajti: „das Ministerium will die zwei bekannten Slovenen Dr. S. in Dr. V. von slovenischen Orten ferne halten“, tako so hodila pisma iz visokih rok na vse strani. Pa propadla je nemškutarija in zmagala slovenščina: Dobite slovenske advokate v slovenske kraje. G. dr. D. naj pa v Mariboru ostane in po odhodu gg. dr. S. in dr. P. svobodno poje, da sme Drava spet nemška biti! — V Beljak pa dobite vendar le terdega Nemca — Tiroljca; to se pa ni zgodilo, tako sem slišal praviti, kakor bi ministerstvo ne spoznalo potrebe, da biva v Beljace tudi advokat, ki zna slovenski; to se je le zgodilo, ker menda med vsemi, ki so prosili za beljaško advokaturu, ni bilo nobenega Slovence. Tako se mi je pravilo, ako ravno se mi je to čudno dozdevalo. Zatorej naj kdo jasno dokaže, koliko je Slovencev v celem okraju, za ktere ga so postavljeni beljaški advokati, koliko davkov plačujejo, koliko novincev za vojsko dajejo, — gotovo to ne bode zastoj: Ministerstvo hoče pravico delati vsem narodnostim; morebiti da se v Beljace kaj zgodil „aus Dienstücksichten.“ — Tu na Dunaju vse ostro gleda v Zagreb in Pešto, kako se bode ta klopčič razmotal: Bog daj Hervatom, našim bratom, lepo složnost in slovanško politiko! —

Iz Celovca. (Grof Belcredi; vreme). „Živio presvitli cesar“ — „živio minister Belcredi“, tako se razlega po vsem slovenskem svetu. Vsi Slovani smo bratje po kervi in besedi, — kar se enemu bratu podeli, tega se veselijo tudi vsi drugi. Ni sicer veliko, kar se je bratom Čehom podelilo: „V ljudskih šolah velja ljudski jezik“, — po srednjih šolah — gimnazijah in realkah — morata se učiti oba deželna jezika“, to tirja večna postava najmodrejšega Boga, po ktere ga volji so razni jeziki, — to tirja zdrava pedagogika, priprosta pravičnost, narodna ravnopravnost, potreba avstrijske države in sreča učencev samih. 17 let se je obljubljevala in kazala narodna ravnopravnost, — še le grof Belcredi je jel djansko v življenje vpeljevati jo. Zatorej slava mu! Naj le ropotajo centralistični časniki, ki se tako širokoustno bahajo, da so za ljudsko omiko, da so za narodno ravnopravnost, da so za srečo in slavo Avstrije. Zdaj pa tak potres, tako zmirjanje, tako šuntanje, da se Čehom najnaravnejša in najmanjša pravica godi! — Za temi velikimi časniki na Dunaju čivkajo tudi nekteri majhni časniki po deželah; — pa česar se nismo nadjali in kar nas res serčno veseli — ljudstvo samo, slovensko in nemško — to postavo hvali in za pravično, modro in potrebno spoznava, se čudi in jezi, da si centralistični časniki prizadevajo, vse, kar ministerstvo zida, spet podirati, razpor in sovraštvo med narodi podpihovati, tako Avstrijo v nevarnost in nesrečo pripraviti ali pa še celo razdjati in pokončati. Pa tudi ta burja bode minula; narodi pa, katerim je za Avstrijo v resnici mar, bodo z zaupanjem in nepremakljivo stali na strani zdanjega ministerstva in zgodovina avstrijska bode z zlatimi čerkami v svoje bukve pisala ime in djanje ministra grofa Belcredija, — slava! — Vreme je letos res čudno: snega ni, mraza ni, po dnevu gosta megla, proti večeru in po noči pa jasno kot ribje oko. Za vodo bode terda, ako vigredi ne bode dobro deževalo.

Iz spodnje podjunske doline. (Pismice učenca svojemu bivšemu učitelju v Borvoljah.)

Častiti gospod učitelj!

Bral sem v „Slovencu“ št. 100 preteklega leta pismice na Vaše bivše učence v Borvoljah. — Nikar mi tedaj za zlo ne jemljite, da se predreznem Vam danes odgovoriti, in se Vam za vse prežete dobre serčno zahvaliti. — Ali revček jaz tega nikoli zadoosti ne morem. Zastonj bi poskušal Vam z besedami pisati, kar čuti hvaležno moje serce. Častiti dobrotnik! Da, res ni bil zastonj Vaš trud, Vaše prizadevanje, akoravno je bilo z velikimi ovirami in težavami obdano.

Vi ste nam zasajali jedrica v naša mehka serčica, ktera zdaj čversto poganjajo in terdno stojé proti vsakemu viharju. Vi ste djali v nas tisti kamen, na ktere ga postavljamo zdaj zidine vednosti slovenske, ti zidovi stojé terdno in se ne pogreznejo. Vi ste nas obudili k življenju — k življenju maternega jezika, v katerem se trudimo in kateri nas zdaj vodi po pravem potu. O preserčna hvala Vam zato! Vam pa, dragi bivši součenci! ponavljam besede našega gospoda učitelja, ki v svojem pismu pravijo: „Prebirajte prav radi slovenske knjige, ki jih Vam družba sv. Mohora obilno ponuja. Naročujte se na domače časnike, ki nam v resnici dobro hočejo“. Berimo pa vse s pazljivostjo in zaznamujmo vse s peresom, kar nam je posebno dobro in koristno za naše življenje!

In tako bomo spoštovali željo našega bivšega gospoda učitelja; le s tem zamoremo poplačati njegov obilni trud.

Sebi pa bodemo pripravljali zaklade za časno in večno življenje. Ti pa večni Bog!

ki vse veš in spoznaš, nadomestuj mojo serčno hvalo in daj našemu bivšemu učitelju največo srečo vse žive dni!

J. V.

bivši učenec v Borvoljah.

Iz šent-lorenške okolice 27. januarja. (Nujno svarilo.) Ravnokar je prišla, Bog vé od kod, zaupnica gg. poslancema Löschnig-u in Feirer-ju v našo okolico v podpis. Če ravno je nisem sam v roke dobil, pravil mi je vendar nek pošten kmet, ki je ni hotel podpisati, da je kaj — smešna! Zapo-padek zaupnice je neki tak le: „Ker Slovinci Nemce zaničujejo, trdimo mi s svojimi podpisi, da sta pravo storila, ker sta zagovarjala centralizacijo (sic!) in februarini patent, grajala pa septemberski manifest“. Smešno! S to zaupnico je dirjal nekdo kakor blisk po megli švigajoč od hiše do hiše celó slovenskih kmetov ter jih silil, naj jo brž podpišejo. Siroteji pa niso vedeli, kaj so podpisali!

Še le potem, ko so jim nekteri domoljubi prav po slovensko povedali, kaj da so storili, jeli so se spoznavati in za lasi poprejmati se, rekoč: Prekanjeni smo! Tudi nekteri tržani so bili hudo jezni na zaupnico.

Svest sem si, da če bi kdo tukajšnjim mojim rojakom na tanko razjasnil, kako slabo zagovarjata ova dva poslanca svoje volivce — poštene Slovence, gotovo bi jima sami nezaupnico poslali. (Le škoda, da se prva nezaupnica tudi k nam ni poslala; gotovo bi se jih bilo čez 40 podpisalo). Ako pride ova zaupnica (!) še v druge okolice mariborskega, šent-lenarskega in slov. bi-striskega okraja, prosimo vas vse tukajšnji vaši rojaki za božjo voljo, da je ne podpišete, inai podpišete sami svojo sodbo. To vam nujno in v vsej naglici naznanjamo Slovinci iz št. lorenške in ruške okolice. Bodite vendar pazljivi!

Iz labodske vladikovine v ustavní Avstriji. (Zagovor proti kn. vl. ukazu.) Mislili smo molčati o kn. vl. naredbi, po kateri so gg. dekani pozvani ovaditi duhovnike, ki se drznejo kn. vl. ukaze pretresovati tako, da bi kalili pristojnost, pokornost in spoštovanje do vladike. Nemški časniki pa na vsa usta trobijo, da rečeni ukaz meri proti narodnim duhovnikom, katerim je vladika in kn. pl. redništvo premalo narodno. Prisiljeni smo torej zagovor napisati iz praviškega stališča.

Povod tej naredbi je gotovo sestavek v „Slovencu“ iz labodske vladikovine v št. 93, 2. decembra 1865. Naj pomisli vsak razumen človek, ali je mogoče, da molčimo ali celo hvalimo onega, kateri tako globoko drega v pravice naše občutljive narodnosti? Pokojni Slomšek so kakor knez in vladika labodski razposlali okrožnico in rekli: V katerem jeziku se dopisuje, v istem se odpišuje. Ta ukaz še do zdaj ni preklican. Kdor torej zoper to še nepreklicano naredbo dela, greši zoper knezovladiško naredbo, bodi si kdor koli hoče; to je vendar jasno kakor solnce o kresu! — Sedanje kn. vl. redništvo je za Šmerlingovega ministerstva in Strassoldovega nameštstva ukazalo vsem podredjenim duhovnikom, naj se krajna in rodbinska imena v župne matice pišejo le v nemškem pravopisu; vlada sama, kateri gre pri tej reči zaukazovati, nam tega nikoli postavno ni velela (skrivni in zakotni napotki ne veljajo v pravni in ustavni državi!), marveč že pred 15 leti je naš pravopis odobrila in potrdila. Kdor torej vladini volji nasproti ravna, gazi naše pravo, krati nam sveto pravico, žali ves slovenski narod, ker prezira njegovo drago svetinjo. Zrušilo se je Šmerlingovo nemčevajno gospodovanje ter zasijal septemberski cesarski razglas, za ktere ga so knez in vladika tudi glasovali; dosledno bi se bila že tudi morala preklicati kn. vl. povelja naši narodnosti nasprotna. Pa ne samo to se ni zgodilo, timveč še grožnja se je prikazala za one, kateri bi se drznili onim poveljem nasproti pisati, kakor

mu gotovega denarja zmanjka, gotovine na posodo da pa tako, da ne plačuje obresti in le poverne, kakor hitro spet kaj denarja prejme; — naj dež. zbor za to skerbi, da denar, kar ga je v tem zavodu odveč, meritev ne leži, temveč za ta denar naj se kupijo parcijalne hipotekarne odkaznice. Še je bila živa razprava zastran deželno — kulturnega zavoda. Tu ste si stali nasproti dve stranki; ena je terdila, da ta zavod ne spada v oblast deželnega zbora, temveč da je to zadeva, zastran ktere gre odločevati le vladi. Pa dež. zbor ni bil te misli, temveč terdilo se je, da ta zavod tudi spada med deželne zadeve in potrebe. Pa zdaj ste se pokazale dve stranki: ena terdi, naj dež. zbor izreče zastran tega zavoda neko mnenje (gutachten), kterelega vlada zahteva, — druga pa terdi, naj dež. zbor ne izreče nobenega mnenja dokler je ta zavod v oblasti in neobvljovanju visoke vlade. Pri glasovanju je bilo 16 glasov za prvi in 16 glasov za drugi predlog in obveljal je predlog, naj dež. zbor svoje mnenje zastran tega zavoda izreče. — Slednjič se je bralo pismo na visoko ministerstvo zastran Rudolfove železnice. Obsega ravno to, kar adressa na svitlega cesarja in kaže prav živo, koliki dobiček in kolika potreba in sreča da je ta železnica za našo ubogo deželo. To pismo že je po predlogu dr. Stieger-ja en bloc poterdilo.

Kranjski. Po „Nov.“ je rekel dež. namestnik na vprašanje g. Sveteca zaradi oproščenja slovenščine na ljubljanske gimnaziji, da se je in bode vlada vedno deržala ukaza dne 22. jul. 1860 št. 10225, — da od 718 učencev 24 oproščenih ni toliko število, da je med tem le eden — sin uradnika — rojen od slovenskih staršev, ki so pa več časa v nemških krajih živeli in se tedaj sin ni mogel do dobrega izuriti, sploh pa, da ne izvirajo te prošnje za oproščenje iz nejevoljnosti (Abneigung) zoper slovenščino, ampak iz bojazljivosti (Besorgnis) in nevarnosti, da bi v splošnem spričalu ne dobili kake „ungenügende Note;“ da se pa tudi nemški učenci lahko slovenščine učé, bode vlada, pripoznaje njeno važnost, vprihodnje skerbela, da se napravi poseben razred, v katerem se bode slovenščina učencem nemškega rodu predavala v nemškem jeziku. —

Odborov nasvet o vladinem predlogu zaradi ustanovitve novih političnih uradnih na Kranjskem, ki jih je 24 odločil, je padel; padel pa je tudi Costov predlog, ki tirja, naj se še manj ko 12 okrožnih glavarstev ustanovi, — naredé naj se pa velike županije, kakor jih že imajo na Českem in Moravskem. Drugo obvelja po odborovem predlogu, ki svetuje, naj se ne vpeljejo novi politični uradi, dokler se ob enem ne prenaresé sodnijske in finančne oblasti.

Hervaski. V tmino, ktera pokriva deželni zbor v Zagrebu, če ni zasijalo rumeno solnce, in trepetaje in boje se gledamo in čakamo, kaj da bode. Nekteri gospodje so kaj čudno govorili: Polit, kterelega ime smo visoko čestili, zapustivši djanske razmere zgubil se je v samih sanjarijah o iztočnem prašanju; — Starčević, znan prenapetnež, je govoril tako, da je serce bolelo vsakega avstrijskega rodoljuba: neprijatelj Avstrije je tudi neprijatelj Slovanstva, naj še tako lepih besed in stavkov rabi. Izversto sta govorila stara slavna rodoljuba dr. Kukuljevič in Strossmayer, tudi Vončinov govor je bil sprejet z živio-klici. Vsi ti so govorili v duhu slovanske — federalistične politike. Pa na Dunaju, kjer neki nočejo nič vedeti, da bi se vojaška meja prenaresila in Dalmacija združila z Hervaskim, tam bodo besede Strossmajerjeve javeljne dopadle. Bog daj, da bi pri glasovanju zmagala federalistična slovanska stranka; te dni pade srečka!

Česki. Slavni dr. Rieger je sila važen in imeniten nasvet zaradi enakopravnosti

obeh jezikov na praškem vseučilišču zbornici predložil. Da bravci Slovenčevi bolj natanko zvedó, kaj in kako, naznanjamo jim tu ves govor, s katerim je dr. Rieger svoj predlog v 20. seji 22. t. m. zboru priporočal. Tako le je govoril: „Moj predlog zastran ravnopravnosti obeh narodnosti na praškem vseučilišču meri na to, naj da se vsi glavni predmeti na vseučilišču v obeh deželnih jezikih razlagajo in da je učencem na voljo puščeno, izpraševanja v enem ali drugem deželnem jeziku delati. Jaz mislim, da to ni nepravilno. Vseučilišče ima dvojen namen: deržaven in namen učen; obema zadostovati je namen vseučilišču. Ono naj mladino mika in lika, da bode deržavi v prid; gledé na to pa ni vse eno, kako da tu svoj namen izvršuje. Učeniki, zdravniki, uradniki, duhovniki, vsi vsi so zavolj ljudstva, vsi imajo namen, ljudstvu služiti. Z ozirom na to pa menim, da tirja pravica, naj se vsi enakomerno izobražujejo, bodisi ti, ki so namenjeni temu, ali ki so namenjeni drugemu narodu, da enkrat njemu v prid služijo. Vseučilišče pa ima še tudi drug namen — in ta je znanstvo (veda). Nekdanji minister Šmerling je rekel: Znanstvo je moč! To je res; jaz pa še pristavljam in pravim: Znanstvo je družbina dostojnost bodisi narodov ali posameznih ljudi — ono je slava, bogastvo in kruh narodom! Mi prav dobro vemo, da se načelo enakopravnosti v teoriji ali po golem umu lahko postavi, brez strahu, da bi se tudi v djanju izpeljalo, dokler se našim sinovom ne dopusti, da bi se z unimi nemškega naroda enakomerno izomikovali. Mi Čehi lahko najbolje vemo, kaj se pravi, izločenemu biti iz znanstvenega svetlišča! Po nesrečni 30letni vojski štela je Česka komej 1 milijon prebivavcev, prazna in opuščena bila je zemlja, mesta bila so razvaline, — toda kmalo je pozabilo ljudstvo vseh teh silnih kupov mrtvih trupel, potokov kervi in vpepeljenih mest, — da so pa našega Komenija pregnali, da so nam tisoč in tisoč knjig sežgali, — to je bil udarec, ki ga še dan danes čutimo! Mislim pa, da je zdaj že prišel čas, da bo od Čehov odvzeto to prekletstvo, ki jim je branilo do svetlišča omike — to moremo zahtevati, ker to zahteva tudi čast naša. Na vekomaj naj zgine čas, ko se je Čeh le s tem omikovati zamogel, da je bil obsojen izneveriti se narodnosti svojej! Kar mi zahtevamo, to ni nobena krivica za nemško narodnost v naši deželi — razun če bi kdo krivico imenovati hotel to, ako se kdo posilnosti oprusti.

Vendar pa niso nijednega predloga tako hudo prijeli, kakor mojega. Jaz pa mislim, da bi bilo to kaj žalostno znamenje nemške izobraženosti, ako bi te napade nemškemu narodu pripisovali. Vsi pravicoljubni Nemci so gotovo z nami enih misli. — Ako vseučilišče zares hoče biti znanstvu zavetje, tedaj je treba vse tiste, ki se znanstvu posvetijo, tako postaviti, da se v resnici znanstvu popolnoma posvetiti zamorejo. Časi, v kterih so se Hasenstejni in Lobkoviči znanstvu posvečevali in svoja preiskovanja ljudstvu v njegovem jeziku priobčevali, minuli so že davno; tudi grofje šternberški nam niso zapustili naslednikov — naša učeča se mladina ni bogata, tedaj potrebuje na vsak način podpore. — Pravijo pa, da ne bomo učencikov dobili. Gospoda! jaz menim, da so najberže ravno tisti, ki se tega boje, v strahu, da jih bomo res dobili. (Veliko ploskanje.) Ravno tako se je o politehniki govorilo. Se ve da smo jih iskati morali v Salcburgu, v Pešti, privojaškem inženirskem oddelku, pa dobili smo jih — učeniki so tu, pa jaz nočem tu naše z nemškimi (učeniki) primerjati, kajti — exempla sunt odiosa! pa dosti, mi smo ž njimi zadovoljni. (Živo ploskanje.) Tako delec prdemo težko kedaj, da bi na Českem pripravili mož ne imeli! — Govori se tudi, da, če se moj predlog izpelje, bode to veliko stroškov prizadelo. Gospoda moja! stroški ki jih avstrijska deržava za nauk izdaja, se kaj neznatni; k temu

je pa tudi naše vseučilišče tako bogato založeno, da skorej nobene podpore od deržave ne dobiva; resnica pa je tudi, da je za vse važnejše predmete po dva, po tri in še več učencikov v nemškem jeziku v službi; zakaj bi ne bilo mogoče, da bi vsaj eden izmed teh v češkem jeziku učil? Verh tega so pa tudi posamezni nauki tako zelo obiskovani, da je prav zelo želeli, naj bi se učenci razdelili. Pa ne gledé na to menim vendar, da so vsi ustanovniki našega vseučilišča imeli to blago misel, s svojimi ustanovami kaj dobrega za svoje naslednike, za njihovo ljudstvo storiti, tedaj imamo tudi mi brez dvombe pravico, da se zanje oglasimo. — To vse vedó nasprotniki naši ravno tako dobro, kakor mi sami. Glavni vzrok pa, zakaj da nas tako napadajo, je očitno ta, ker se boje, da bo potem, ko se moj predlog odobri in izpelje, gotovo konec našega podložnega stanja, naše sužnosti, v kterej narod naš v lastni svoji deželi ječi. (Živa pohvala!) Ravno zavolj tega pa se tudi nadjam, da bo moj predlog sprejet; nasproti pa bi to spet živo kazalo, da nasprotniki naši nikakor nočejo ravnopravnosti.“

Ptuje dežele.

Ruska vlada si neki zelo prizadeva, da bi se s papeževu spet spravila. Kaj da bode, ne ve se še nič prav.

Bismark pa derž. poslanci si niso nič dobri. Oni ne jenjajo, Bismark pa tudi ne.

Prim je res ubežal, ali bojé se zeló, da bi kje drugod spet nazaj ne prišel, ali da bi se kak drug general ne spuntal.

Vse se smeja Napoleonu, ki je v prestolnem govoru trdil, da je francoska ustava (!!) ameriški kaj zelo podobna, in da ni treba na spremembe misliti. Postavodajni zbor z narodom vred mu bode že na to odgovoril, — kako si lahko mislimo!

Razne novice.

* Nitranski škof, premilostljivi g. Evgenij Roskovani, podaril je nitranski viši gimnaziji 40.000 gld., častiti duhovščini svoje škofije pa 50.000 gld. v podporo. Slava mu!

* Šesti gimnazijski razred v Pesku na Českem nabral je za narodno gledišče 200 gld. Slava mladenčemu!

* „Moravska orlice“ naznanja, da je bil v neki šoli na Moravskem šolar zato tepen, ker je svoje ime po česki, ne pa po nemški, pisal! Pri nas se pa blezo že žuga, ali kaj?

* Presvitli cesar je siromakom v trebenskem, zatiškem in žuzemberškem okraju 2000 gld. podariti blagovolil.

* Prejeli smo iz Dunaja zopet žalostno novico. 26. t. m. namreč so pokopali ondi nadepolnega učenjaka in vrlega slov. domljuba, g. Ign. Žonta, doktoranda filozofije, ki je materi Sloveniji in vedi v veliko žalost prezgodnjo smrt storil. Bodl mu lahka, tuja zemljica!

Duhovske zadeve.

Ljubljanska škofija: Vis. č. g. Velkaverh Gašpar, kn. šk. kancler, dobil je Ravberjevo beneficijo.

Najnovejše.

Iz Zagreba slišimo veselo novico, da je obveljal Rački — jev predlog. 140 je glasovalo zanj — 7 proti, 46 ni glasovalo: Živili Hervatje!

Dunajska borsa 30. januarja 1866.

London	104
Novi zlati	4.96
Srebro	104